

Til styret i Norges Bondelag, konsernstyret i Nortura og Totalmarked

Problemstillingen med overproduksjon av egg er ikke ny. Overproduksjonen av egg har forverret seg med årene og vært vedvarende siden 2013. Eggforbruket har økt noe, men ikke like mye som nyetableringene i samme periode. Overproduksjon er ikke bærekraftig ei eller etisk forsvarlig og ødelegger nå økonomien for 550 familier i Norge.

Norsk Fjørfeag, med flere, har i årevis etterspurt bedre reguleringsverktøy, uten at vårt krav har ført frem. Den ekstraordinære kostnadsveksten de siste to årene, og doblingen av omsetningsavgiften i juli, har medført at eggprodusentene nå melder kraftig fra. Engasjement i hele landet merkes godt for alle oss som jobber for eggbonden. Det er krav om handling – NÅ!

NFL ønsker å bidra til løsninger som både ivaretar nåværende og fremtidige eggprodusenter. Vi mener tettere samarbeid med Bondelaget og andre i næringen er nødvendig for å finne de gode løsningene, både på kort og lang sikt. Målet for oss alle er det samme: eggproduksjon i både sentrale strøk og distrikt, og en sunn økonomi for eggbonden!

Oppsummering av NFLs budskap:

1. Nyetablering må stoppes (midlertidig).
2. Markedsreguleringsordningen må styrkes med flere verktøy.
 - a. Markedsreguleringsordningen er viktig for å ha eggproduksjon i distriktet. NFL frykter overgang til kontraktproduksjon kan true egg som distriktsnæring.
 - b. Markedsreguleringsordningen må ha verktøy som i større grad styrer nyetablering til perioder hvor det er økt etterspørsel av egg, og hindrer nyetablering når det er overproduksjon.
 - c. Verktøy må på plass som gjør at vi regulerer problemet FØR høna er klekket og produserer egg. Førtidsslakting er ikke bærekraftig som «viktigste» verktøy.
3. Mulige løsninger som er presentert til nå:
 - a. NFL mener differensiert omsetningsavgift kan være et nyttig midlertidig tiltak. Samtlige punkter som er problematisert fra Landbruksdirektoratet / Omsetningsrådet kan svares ut
 - b. NFL mener regionale kvoter, som ikke er omsettbare, kan være aktuelt (ref. Canada-modellen)
 - c. NFL anser ikke produsentråd som et godt nok tiltak for å løse overproduksjon.

Utdyping av NFLs budskap:

1: Nyetablering må stoppes (midlertidig)

NFL ønsker ikke å lukke næringen permanent. Vi mener at nyetableringer må stoppes midlertidig, med umiddelbar virkning, frem til vi har et marked i balanse. Så snart forbruket av egg øker må det gradvis legges til rette for å øke tilførselen av egg via nyetableringer.

2: Markedsreguleringsordningen må styrkes med flere verktøy

NFL anser markedsreguleringsordningen som viktig for å kunne ha eggproduksjon i distriktet.

Isolert kan overgang til kontrakt øke lønnsomheten, men for mange eggbønder vil det bety kroken på døra. Dersom eggproduksjon mister markedsregulering, og går over til kontraktsproduksjon, er vi redd eggproduksjon i distriktet vil forsvinne. Det vil bety at minst 160 familier som bor langt fra eggpakkeri ikke kan opprettholde eggproduksjon på gården.

Per nå har markedsregulator svært få produksjonsregulerende tiltak, i hovedsak benyttes redusert pris til eggbonden og førtidsslakting. Begge tiltakene trer inn først når overproduksjon er et problem, heller enn å kunne forebygge for stor tilførsel av egg. Nye reguleringsverktøy må på plass – førtidsslakting kan ikke være det «viktigste» produksjonsregulerende verktøyet.

Bøndene verken kan eller vil bære den økonomiske belastningen ved overproduksjon stort lenger. Skyhøy omsetningsavgift, lav eggpris, økende kraftfôrpriser, økte renter osv. Et økende antall eggprodusenter tar derfor til orde for at markedsregulator må si fra seg mottakplikten, dersom ikke flere verktøy kommer på plass.

NFL er opptatt av at eggproduksjon skal kunne opprettholdes også for familiene i distriktene. Vil krevet at eggbøndene skal ha en stabil økonomi slik at det skal være attraktivt for neste generasjon å ta over. NFL sitt førstevalg er derfor å styrke markedsreguleringsordningen med flere verktøy, slik at det blir kontrollert nyetablering ved økt etterspørsel av egg.

3. Mulig løsninger

NFL er ikke låst til kun én løsning, og ser behov for at næringen må jobbe mer i felleskap. Vi gir her NFLs vurdering av de mest aktuelle forslagene til løsninger som har vært presentert:

Forslag 1: Differensiert omsetningsavgift:

I 2017 fikk Omsetningsrådet i oppdrag fra LMD å gjennomgå markedsreguleringsordningene. Omsetningsrådet har, 5 år senere, enda ikke konkludert i saken.

NFL mener differensiert omsetningsavgift kan være et nyttig tiltak for å få kontroll på nyetableringer når det er overskudd av egg. NFL sine medlemmer, uavhengig av eggpakkeri-tilhørighet, ønsker tiltaket velkommen. Sammenliknet med andre forslag, kan differensiert omsetningsavgift iverksettes raskt og fungere som et midlertidig hinder for nyetablering. Dersom differensiert omsetningsavgift ikke er nok i seg selv til å regulere markedet over tid, vil det gi arbeidsro til å finne de mer varige og langsiktige løsningene.

Med differensiert omsetningsavgift vil nyetablererne få en betydelig høyere omsetningsavgift så lenge det er overproduksjon. Intensjonen er ikke å hindre nyetableringer, men at bønder som vurderer å starte opp tenker seg ekstra nøye om dersom eggmarkedet allerede er fullt. Dette begrenser nyetableringer slik at nye produsenter først kommer ved behov i markedet.

Protokoller fra Omsetningsrådet i 2020 viser at Landbruksdirektoratet har påpekt praktiske utfordringer med innføring av differensiert omsetningsavgift. NFL anser det som mulig å svare ut samtlige av disse punktene dersom næringen tar tak saken i felleskap. Forslaget har vært «på vent» altfor lenge, og må nå enten kvitteres ut, og man på fokusere på andre muligheter, eller tas videre. Eggprodusentene har ventet lenge nok!

Forslag 2: Regionale, ikke-omsettbare kvoter (ref. Canada-modellen)

Canadiske eggprodusenter innførte i 1972 et regionalt kvotesystem etter lengre tid med overproduksjon. Siden den gang har eggmarkedet vært stabilt, bøndene får en rettferdig inntekt og egg blir solgt til forbruker til en fornuftig pris. Eggprodusentene har organisert seg i regioner, og kvoter tildeles basert på etterspørselen i markedet. Eggbøndene i Canada er fornøyd med denne ordningen.

Norsk landbruk har erfaring med at melkekvoter ikke er 100 % optimalt. NFL har tro på at landbruket, basert på inspirasjon fra Canada og erfaringer fra norske forhold, kan finne en velfungerende og gjennomtenkt måte å regulere eggmarkedet på via regionale, ikke-omsettbare kvoter.

Ved innføring av differensiert omsetningsavgift eller tilsvarende raskt, får næringen bedre tid til å komme frem til en slik varig løsning.

Forslag 3: Produsentråd

NFL har fått presentert av Bondelaget at produsentråd kan være en løsning. Det finnes allerede mange grupperinger av produsenter i næringen både internt og på tvers av varemottakere. Det er uklart for NFL hva et produsentråd kan tilføre av nye verktøy eller virkemidler for regulering av markedet. Kollektiv reduksjon av dyr vil ikke hindre nyetableringer, og vil dermed ikke ta hovedproblemet ved rota: det vil fortsatt kunne skje nyetableringer som øker kapasiteten for eggproduksjon, selv om eksisterende eggprodusenter godtar å ha færre dyr per innsett.

NFL mener at det første tiltaket som må på plass er midlertidig stopp av nyetableringer. Dersom Bondelaget, etter midlertidig etableringsstopp er innført, ønsker å gå videre med tiltaket, trenger NFL mer konkret informasjon før vi tar stilling til om dannelsen av et produsentråd har noen hensikt. Styrking av markedsreguleringsordningen for å begrense nyetableringer i perioder med overproduksjon, er det viktigste for å få eggmarkedet i balanse.

Det haster med å finne gode, varige løsninger

Eggprodusentene kan ikke selv hindre andre bønder i å etablere seg. Det er ikke eggbøndene som er problemet – systemet fungerer ikke etter intensjonen.

Nå betaler alle eggprodusenter med 7500 dyr 190.000 kr per kalenderår som en kollektiv «straff» for overproduksjonen. Store deler av avgiften hadde vært unødvendig dersom eggmarkedet var i balanse, og næringen hadde verktøy som sørget for kontrollert nyetableringer ved behov. Det haster med å finne gode, varige løsninger for markedsbalanse på egg.

NFL er lydhør for å diskutere flere alternative løsninger enn de vi har kommentert over. NFL ønsker å bidra til løsninger som både ivaretar nåværende og fremtidige eggprodusenter. Vi mener tettere samarbeid med Bondelaget og andre i næringen er nødvendig for å finne de gode løsningene, både på kort og lang sikt. Målet for oss alle er det samme: eggproduksjon i både sentrale strøk og distrikt, og en sunn økonomi for eggbonden! Vi har nå, hvis vi samarbeider godt, en mulighet til å løse en landbrukspolitisk problemstilling som ingen har klart før oss. Det haster med å finne løsninger; eggbondene blør!

NFL har med jevne mellomrom mottatt spørsmål om enkeltbønders brudd på konsesjonsregelverket kan være en medvirkende faktor til overproduksjon. Statsforvalteren utfører årlige kontroller hos fjørfehold. De sjekker at summen av leveransetallene, og bondens søknad om produksjonstilskudd på verpehøns, ikke overstiger tillatt produksjon. I tillegg opplyser Landbruksdirektoratet at Statsforvalteren kontrollerer produsenter ved risikobasert utplukk eller basert på mottatte tips (ref. omtale i FJØRFE nr 9, 2019). NFL forutsetter at Statsforvalterens rolle sikrer at konsesjonsregelverket overholdes, og at eventuelle lovbrudd får konsekvenser.

Med vennlig hilsen styret i Norsk Fjørfeag v/

Ingunn Dalaker Øderud

Kåre Vevik

Trude Hegle

Kenneth Hole

Rune Aas

Eirik Voll

Odd Ingar Skei

Anne Marie Løken

Bjørn Arne Skoglund

Dette brevet er sendt til:

- Styret i Norges Bondelag
- Konsernstyret i Nortura
- Totalmarked

Brevet er sendt til orientering til:

- Fylkesledere og org.sjefer i Norges Bondelag
- Ledere for produsentlag/produsentforeninger hos samtlige eggpakkeri
- Samtlige tillitsvalgte i Norsk Fjørfeag